

Februari Winterakoniet

In de voorbije donkere maanden zijn er weinig bloemen in Thijsses Hof te zien geweest. Enkel, zoals de gaspeldoorn hebben al die tijd en nu nog steeds hun uiterste best gedaan om de Hof nog wat kleur en fleur te geven. Eigenlijk moet ik daar ook de groenblijvende dennenbomen en niet te vergeten de maretak bij rekenen. Maar deze maand is een maand van veranderingen. De eerste lenteboden kondigen zich aan. Bij die eerstelingen mag zeker de winterakoniet worden gerekend. Als we geluk hebben met de weersomstandigheden heeft zij haar knoppen al door de grond en de losse dode bladeren omhoog geduwd.

De winterakoniet heeft zijn naam, met daarin de winter, alvast mee. Uitzonderingen daargelaten laat zij haar mooie gele bloemen al eerder zien, dan bijvoorbeeld de lentebode bij uitstek; het sneeuwkllokje. Je kunt haar in Thijsses Hof bewonderen, maar zoals gebruikelijk niet aankomen, want zij is giftig. Ze staan op verschillende plaatsen, maar meestal al direct bij de eerste viersprong en even verderop onder de linde voor de deur van het instructielokaal en anders bij de demonstratiestrook waar zij een plaatsje heeft langs de bosrand. Plekjes waar de plant veel van houdt juist vanwege de plek onder de bomen en de struiken. Ze groeit uit een knolletje waaruit zij haar krachten haalt voor de bloei en daarmee de voortplanting. Als winterplant kan ze goed tegen de kou. Pas als het 15 graden vriest kan ze wel een jasje en een dasje gebruiken.

Deze voorjaarsbode heeft behalve haar Nederlandse naam van winterakoniet ook een Latijnse met *Eranthis hyemalis* (L) Salisb. uit de Ranonkelfamilie. In bepaalde streken van Groningen wordt zij ook wel heel toepasselijk naar haar voorkomen: "Eidooiers" genoemd.

Wanneer we teruggaan naar het eerste deel de Latijnse naam *Eranthis*, is het leuk om te weten dat dit is afgeleid van twee Griekse woorden: namelijk "er" en "anthos". Het Griekse woordje "er" betekent lente en "anthos" bloem. Samen dus lentebloem. *Hyemalis* betekent winter.

Zoals dat wel meer met sommige dingen gaat, staan winterakonietjes er al met gele bloemen te bloeien voordat je hebt doorhebt. Niet eerst wat groen en dan na enige tijd bloemen, maar ineens met alles tegelijk. Zeker als de zon schijnt, zijn ze niet te houden. De krans van zes gele bloemblaadjes worden ondersteund door een tweede krans van groene blaadjes. Voor de verdere beschrijving citeer ik graag Jac. P. Thijsses die het in zijn boekje "Een jaar in Thijsses Hof" op zijn typerende wijze heel mooi naar voren wist te brengen:

"Zoowel het Sneeuwlokje als het Lentelokje zijn geen inheemsche planten, maar verwilderd uit tuinen en parken. De bosschen en buitenplaatsen langs den binnenduinrand hebben veel van dat verwilderde goedje en dat mag ook een plaats vinden in Thijsses Hof. Vandaar dan, dat ge tegelijk met de Sneeuwlokjes, ook het gele Winterakonietje ziet verschijnen, alleraardigst ineengebogen uit den grond te voorschijn komend, zich rekkend en strekkend bij milder weer en dan een gele bloem vertoonend in een aardige kraag van groen. In die bloem ziet ge behalve de stampers en meeldraden ook een krans van sierlijke honingbekers. De Winterakoniet is al even gevoelig voor licht en warmte als het Sneeuwlokje. Gedurende den bloei worden de bloemblaadjes voortdurend grooter, tot wel dubbel zo groot".

Behalve van de bezoekers van Thijsses Hof en de vrijwilligers krijgt de winterakoniet niet veel visite. Door de vroege bloeitijd zijn er nog heel weinig vliegen, wespen en bijen. Alleen op de zeldzame mooie zonnige lentedagen na een zachte winter zal de winterakoniet door insecten worden bezocht. Lukt dat allemaal niet dan kan de plant ook voor zelfbestuiving zorgen.

Bij regenachtig weer en in de nacht blijven de bloemen gesloten. Schijnt de zon dan produceren de dan opvallend uitgespreide bloemen de nodige nectar. Insecten landen veelal in het midden van de bloem om van de nectar te snoepen en zorgen daarmee voor bestuiving.

De winterakoniet is een stinsenplant. Oorspronkelijk van Midden en Zuid-Europese oorsprong. Ook in het noordoosten van Noord-Amerika is ze te vinden. In België en Nederland heeft zij het in het gematigde klimaat best naar zin. Kenmerkend is dat ze voornamelijk voorkomt op en in de buurt van oude landgoederen en parken zoals we hier langs de

duinrand veel hebben. Van oudsher zijn het eigenlijk de voor die landgoederen ingevoerde sierplanten. Daarmee hebben ze alle kenmerken van een stinsenplant, waarmee Thijsses Hof zich in het voorjaar als een ware bloemenkoningin tooit. De winterakoniet is de eerste, op de voet gevolgd door het sneeuwkllokje en de krokus. Daarna laat de bosanemoon zich in grote getale zien. De hartbladzonnebloem en de geurige daslook geven nog meer kleur, samen met vele andere soorten. Op de eerste zondag in april, heeft het IVN haar stinsenplantendag op Thijsses Hof met onder andere meerdere rondleidingen door haar gidsen.

Terug naar de stinsenplant. Waarom zijn die planten zo genoemd? Het woord komt van het Friese stins dat stenen huis betekent. De term is al heel oud en stamt uit de tijd dat vooral aanzienlijke en rijke mensen een stenen huis (met landgoed) bezaten. Deze mensen hadden een voorkeur voor bijzondere planten die ze elkaar konden laten zien. Veelal waren dit kleurrijke voorjaarsbloeiers die rondom hun stenen huis (stins) werden aangeplant. De Friezen hadden in die tijd een uitgebreid handelsnetwerk, waardoor planten uit het zuiden van Europa konden worden meegenomen. Na het planten in de tuin van de stins zijn degenen die hebben weten stand te houden verwilderd en zich verspreid over een groter gebied. Het aanplanten van stinsenplanten kreeg eind 18de eeuw een belangrijke opleving door de populariteit van de Engelse tuin waarin natuurlijke schoonheid werd nagestreefd.

Daar waar de winterakoniet het afscheid van de winter aankondigt en fungeert als eerste teken van de aankomende lente, is zij tevens een sein dat de natuur op springen staat. Bijna iedere week is nu wel iets nieuws in Thijsses Hof te zien. De planten kijken de komende tijd naar u uit.

Tekst: Martin Scheringa

Foto's: Lauran Oomen

Bron: Wikipedia

Een jaar in Thijsses Hof – Dr. Jac. P. Thijsses – Uitgave 1941